

“FEREC İSTERİZ FAKAT KAFİRLERİN KILICI İLE DEĞİL”

(16. Lem’a’nın İkinci ve Üçüncü Meraklı Suallerine Dair Bir Değerlendirme)

Bediüzzaman Said Nursi, Barla hayatının son yıllarında büyük sıkıntılara maruz bırakılmıştı. Nahiye müdürü Cemal Can ve 1931’de Barla’ya muallim olarak tayin edilen Tevfik Tıǧlı sürekli sıkıntılar çıkarıyordu. 1929’da ihtiyar bir misafirin gelmesi dolayısıyla kelime-i tevhide dair ders verdiği bir sırada nahiye müdürü gelerek müdahale etmişti. Başka bir taarruz hadisesi de, 1933’te Burdur’dan gelen Şebab adında hemşehrisinin ziyareti sırasında yaşanmıştı. Müdür Cemal Can jandarmalara camiden misafiri yakalayıp getirmelerini emretmiş, ne var ki jandarmaların namazın tesbihatının bitmesini beklemeleri müdürü öfkelenmişti. Bu gecikme üzerine müdür kır bekçisini göndererek misafiri karakola zorla getirtmişti. Bu sıkıntılar 1934’te dayanılmaz hale gelmişti. Bu tarihten sonra misafirlerini yanına almıyorlar, Arabî ezan okumasına izin vermiyorlardı. Ayrıca 1934 baharında kaymakam, nahiye müdürü ve karakol komutanı beraber gelerek Muş mescidini resmen kapatmışlardı. Bu zulümlerin sonucunda Bediüzzaman’ın dokuz dişi dökülmüştü.

Baskılardan o kadar canı sıkılır ki Isparta’daki talebelerinden Hattat Tenekeci Mehmed Efendi’ye (1892-1981)¹ bir mektup yazarak baskıların azaltılması için bir hal çaresinin bulunmasını istemişti. Mehmed Efendi durumu katibi vasıtasıyla valiye anlatarak Isparta’ya geçmesinin önünü açmıştı. Böylece 8 yıl kaldığı Barla’dan valinin emriyle Isparta’ya getirilmişti. Bu dönemde yazdığı 16. Lem’a’da dönemin tarihi olaylarıyla ilgili iki soru ve cevaba yer verilir. İkinci ve Üçüncü Meraklı suallerden “**İkinci Meraklı Soru**”de ülkenin içinde bulunduğu sıkıntılardan yararlanarak siyaseti lehine çevirmekle ilgili iken, “**Üçüncü Meraklı Soru**” yabancılarla yapılacak bir savaşa taraf olup olmamakla ilgilidir.

Mektup: “Aziz, sıddık kardeşlerim Hoca Sabri, Hafız Ali, Mes’ud, Mustafa’lar, Hüsrev, Re’fet, Bekir Bey, Rüşti, Lütfiler, Hafız Ahmed, Şeyh Mustafa ve saire” Isparta ve çevresindeki talebelerine hitabıyla başlıyordu. Konuyu açıklayabilmek için önce bu suallerin orijinal metinlerini yazıp, daha sonra analizini yapmak istiyorum:

A. ikinci Meraklı Soru:

“Bu iki ay zarfında heyecanlı bir vaziyet-i siyasiye karşısında bana, hem alâkadar olduğum çok kardeşlerime kavî bir ihtimalle ferec verecek bir teşebbüs etmek lâzımken, o

¹ 1892’de Isparta’da doğan Hattat Tenekeci Mehmed Bediüzzaman’ın Isparta’daki ilk talebelerindendir. Isparta camiilerini süsleyen çok sayıda hat eseri yazmıştır.

vaziyete hiç ehemmiyet vermeyerek, bilâkis, beni tazyik eden ehl-i dünyanın lehinde olarak bir fikirde bulundum. Bazı zatlar hayret içinde hayrette kaldılar. Dediler ki: "Sana işkence eden bu mübtedi' ve kısmen münafık baştaki insanların takip ettikleri siyaseti nasıl görüyorsun ki ilişmiyorsun?" Verdiğim cevabın muhtasarı şudur ki: Bu zamanda ehl-i İslâmın en mühim tehlikesi, fen ve felsefeden gelen bir dalâletle kalblerin bozulması ve imanın zedelenmesidir. Bunun çare-i yegânesi nurdur, nur göstermektir ki, kalpler ıslah olsun, imanlar kurtulsun. Eğer siyaset topuzuyla hareket edilse, galebe çalınsa, o kafirler münafık derecesine iner. Münafık, kâfirden daha fenadır. Demek, topuz böyle bir zamanda kalbi ıslah etmez. O vakit küfür kalbe girer, saklanır, nifaka inkılap eder. Hem nur, hem topuz-ikisini, bu zamanda benim gibi bir âciz yapamaz. Onun için, bütün kuvvetimle nura sarılmaya mecbur olduğumdan, siyaset topuzu ne şekilde olursa olsun bakmamak lâzım geliyor. Amma maddî cihadın muktezası ise, o vazife şimdilik bizde değildir. Evet, ehline göre kâfirin veya mürtedin tecavüzatına sed çekmek için topuz lâzımdır. Fakat iki elimiz var. Eğer yüz elimiz de olsa, ancak nura kâfi gelir. Topuzu tutacak elimiz yok”.

Bu metinde dönemin olaylarıyla ilgili bir konu örgüsü bulunmaktadır. Bu nedenle metnin anlaşılması için geri plandaki olayların anlaşılması gerekmektedir. Ortaya çıkan sorular ve cevapları şöyledir:

1. Soru: “İki ay zarfında heyecanlı bir vaziyet-i siyasiye” yaşıyor. Bu heyecanlı vaziyet-i siyasiye nedir?

Cevap: 1933 Cumhuriyet'in 10. yılıydı. Bu özel güne münhasır af çıkarılmıştı. Bediüzzaman bu aftan yararlanmak için müracaat etmedi. Çünkü şu ana kadar affedilecek bir suç işlememişti. Bu af kanunundan 8 ay sonra 14 Haziran 1934'te *Mecburi İskan Kanunu* çıkarıldı. Bu kanunun 7. maddesinde, “**Türk ırkından olmayanlar, hükümetten yardım istemeseler bile hükümetin göstereceği yerde yurt tutmaya ve hükümetin izni olmadıkça buralarda kalmağa mecburdurlar**” ifadeleri yer alıyordu. Bu madde Şeyh Said Olayı'ndan sonra Batıya göçürülen ve tarassut altında tutulan Bediüzzaman ve onun gibi mazlumları hedef alıyordu. Bu kanun ile ulus devlet inşa süreci organize edilmek isteniyordu. Hedef tek tip insan yetiştirmektir. Düşüncesi, duyguları, dini, mezhebi ve dili aynı olan bir toplum oluşturulması hedefleniyordu. Bu çerçevede Doğu ve Güney Doğu Anadolu'daki Kürt ileri gelenlerinin “belirli yerlerde” gözaltında tutulması hedeflenmişti.

Bu kanunun kabulü Kürt ileri gelenlerini belirli yerlerde gözaltında tutmakla sınırlı kalmadı. Türk olmayan diğer unsurlara karşı da eylemlerin çıkmasına neden oldu. Trakya'da bulunan Yahudilere karşı eylemlerin de motivasyonu olmuştu. Hükümet, Trakya'da bulunan 13.000 Yahudi'nin kendine karşı kullanılabileceğini düşünerek olayları yatıştırmak için yavaş

davranmıştı. Bu arada Cevat Rifat Atilhan ve Nihal Atsız gibi yazarlar bölge halkını Yahudilere karşı kışkırtıyordu. Temmuz 1934 başlarında Edirne, Çanakkale, Uzunköprü, Kırklareli, Babaeski gibi yerlerde Yahudi mahallelerine karşı saldırılar başladı. Yahudilerin evleri, dükkanları ve mülkleri yağmalandı. Olaylar Yahudilerin bölgeden ayrılmaları ile yavaşladı. 3.000 kadar Yahudi İstanbul'a göç etmek zorunda kaldı.

Dışarıda Faşist Avrupa devletlerinin Türkiye'yi tehdit eden tavırlarına bir de bu iç sıkıntılar eklenince hükümete ders vermenin tam zamanı olduğunu düşünenler çıktı. Yukarıdaki ifadelerde yer alan "vaziyet-i siyasiye" bu ortam olmalıydı.

2. Soru: Bu siyasi olayla bağlantılı bir teşebbüs yapılması halinde "bana, hem alâkadar olduğum çok kardeşlerime kavî bir ihtimalle ferec verecek bir teşebbüs etmek lazımken". Bu siyasi olay karşısında yapılacak bir "teşebbüs" ferec verecek bir nitelikte bulunuyor. Peki teşebbüs ne olmalıdır?

Cevap: Bediüzzaman'a çevresindekiler sıkıntılardan kurtulmanın tam zamanı diyorlardı. Hükümet dış baskı ve iç karışıklık içindeydi. Türkiye'nin hasmı devletlerle ittifak edilmesi halinde istenilen hükümet kurulabilirdi. Böylece bir ferec/rahatlama gerçekleşebilirdi. Bediüzzaman ve talebeleri üzerine yapılan hücumlarda durabilirdi. Bu nedenle burada bahsi geçen "teşebbüs" yönetenleri değiştirmeye yönelik bir çaba olmalıydı. İçeride ve dışarıda böyle bir gayreti destekleyecek çok güçler vardı. Hatta Bediüzzaman'ın çevresinde bulunan bazı "önemli" kişiler teklifte bulunmuşlardı.

3. Soru: "o vaziyete hiç ehemmiyet vermeyerek, bilakis, beni tazyik eden ehl-i dünyanın lehinde olarak bir fikirde bulundum. Bazı zatlar hayret içinde hayrette kaldılar" Ferec verecek bir teşebbüste bulunulmuyor. Ayrıca ehl-i dünyanın lehinde bir görüş ileri sürüyor. Bu cevaba hayret ediyorlar. Neden ferec verecek yola girilmedi de ehl-i dünyanın lehinde bir görüş ileri sürülmüştü?

Cevap: Bediüzzaman'ın karşısında iki yol vardı. Birisi hükümet aleyhine teşebbüse geçerek, Türkiye'nin dışarıdaki düşmanlarından da yararlanarak kendisi ve çevresindekiler için bir rahatlama meydana getirecek, ikincisi ise, dış ve iç sıkıntılara karşı kendisine baskı yapanları destekleyecekti. İkincisini tercih etti. Kendisini baskı altında tutan sürgünden sürgüne gönderen ehli dünyanın lehinde olarak asayişten yana olunmasını tercih etti. Bediüzzaman'ın bu kararı çevresindekileri hayrete düşürdü.

4. Soru: Dediler ki: "Sana işkence eden bu mübtedi' ve kısmen münafık baştaki insanların takip ettikleri siyaseti nasıl görüyorsun ki ilişmiyorsun".

Cevap: Bediüzzaman bu soruya bu zamanın en büyük tehlikesinin, fen ve felsefeden gelen inançsızlıkla kalplerin bozulması ve imanın zedelenmesidir ifadeleriyle cevap verdi. Bu

amaca ulaşmak için “nur” göstermek gerekmektedir. Nur göstererek insanların kalpleri ıslah edilebilir, imanları kurtarılabilir. Eğer siyaset topuzuyla hareket edilse, başarılı olursa bile kalpler ıslah edilmiş olmaz. Belki kafirler münafık derecesine inerler. Münafık kafirden daha fenadır. Böyle bir durumda küfür kalbe girer, saklanır nifaka inkılap eder. Hem nur hem topuzu göstermeyi yapamayacağımıza göre siyaset topuzu ne şekilde olursa olsun bakmamak lazımdır. Maddi cihad vazifesi ise bizde değildir diyerek cevap verir.

B. Üçüncü Meraklı Soru:

“Bu yakında İngiltere ve İtalya gibi ecnebîlerin bu hükûmete ilişmesiyle, eskiden beri bu vatandaşın hükûmetin hakikî nokta-i istinadı ve kuvve-i mânevîyesinin menbaı olan hamiyet-i İslâmiyeyi tehyî etmekle şâir-i İslâmiyenin bir derece ihyasına ve ve bid'aların bir derece def'ine medar olacağı halde, neden şiddetle harp aleyhinde çıktın ve bu meselenin âsâyişle halledilmesini dua ettin ve şiddetli bir surette mübtedî'lerin hükûmetleri lehinde taraftar çıktın? Bu ise, dolayısıyla bid'alara tarafgirliktir.

Elcevap: Biz ferec ve ferah ve sürur ve fütihat isteriz—fakat kâfirlerin kılıcıyla değil! Kâfirlerin kılıçları başlarını yesin; kılıçlarından gelen fayda bize lazım değil. Zaten o mütemerrid ecnebîlerdir ki, münafıkları ehl-i imana musallat ettiler ve zındıkları yetiştirdiler.

Hem harp belâsı ise, hizmet-i Kur'âniyemize mühim bir zarardır. Bizim en fedakâr ve en kıymetli kardeşlerimizin ekserisi kırk beşten aşağı olduğundan, harp vasıtasıyla vazife-i kudsiye-i Kur'âniyeyi bırakıp askere gitmeye mecbur olacaklardır. Benim param olsa, hüsn-ü rızamla, böyle kıymetli kardeşlerimin herbirisini askerlikten kurtarmak için, bedel-i nakdiye bin lira kadar da olsa verirdim. Böyle yüzer kıymetli kardeşlerimizin hizmet-i Kur'âniye-i Nuriyeyi bırakıp maddî cihad topuzuna el atmakta, yüz bin lira kendi zararımı hissediyordum. Hattâ Zekâi'nin bu iki sene askerliği, belki bin lira kadar manevî faydasını kaybettirdi.

Her neyse... Kadîr-i Külli Şey, bir dakikada, bulutlarla dolmuş cevvi havayı süpürüp temizleyerek semânın berrak yüzünde ziyadar güneşi gösterdiği gibi, bu zulümatlı ve rahmetsiz bulutları da izale edip hakaik-i şeriatı güneş gibi gösterir ve ucuz ve dağdağsız verebilir. Onun rahmetinden bekleriz ki, bize pahalı satmasın. Baştakilerin başlarına akıl ve kalblerine iman versin, yeter. O vakit kendi kendine iş düzülür.”

Yukarıdaki metinle ilgili bazı sorular çıkarmak mümkündür. Bunlar:

1. Soru: “Bu yakında İngiltere ve İtalya gibi ecnebîlerin bu hükûmete ilişmesiyle” ifadeleriyle hangi tarihi hadiselerden bahsediliyor?

Cevap: Erken Cumhuriyet döneminde Türkiye'nin İngiltere ve İtalya ile hasmane ilişkileri olmuştur. İngiltere ile Lozan'da çözülemeyen Musul ve Boğazlar Meselesi ileriki

tarihlere taşınmıştı. 1926'da Musul Meselesi İngiltere'nin lehine çözülmesine rağmen, İngiltere Türkiye'ye karşı tam bir yakınlaşma sağlamamış, Türkiye'yi dünyadan tecrit etme politikası izlemiştir. Bu durum 1930'lu yıllara kadar devam etmiştir. Türkiye, bu yıllarda, Boğazların statüsü hakkında onurlu bir anlaşma yapmak için İngiltere ile iyi ilişkiler kurmaya çalışıyordu.

İtalya ise Türkiye'nin güney batı kıyılarına gözünü dikmişti. 1922'den beri iktidarda olan İtalya'daki faşist Mussolini yönetimi 1930'ların başlarında Türkiye'yi açıkça tehdit eder hale gelmişti. Akdeniz'de uyguladığı "mare nostrum/bizim deniz" politikası Türkiye'yi rahatsız ediyordu 1932'de İsmet İnönü'nün İtalya'yı ziyaret edip Mussolini ile görüşmesi aradaki sorunları konuşma imkanı verse de çözmeye yetmemişti. Bu tehditlere Almanya'da yönetime gelen Hitler de eklenince Türkiye bu tehditlere karşı bir tedbir alma ihtiyacı hissetmişti.

Türkiye dış tehlikelere karşı korumak amacıyla, 9 Şubat 1934'te Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya ile **Balkan Paktı**'nı kurdu. İtalya bu paktın kendisine karşı kurulduğunu düşünerek Arnavutluk ve Bulgaristan'ı pakta katılmaması için ikna etmişti. Ne var ki bu pakta rağmen Mussolini'nin saldırganlığı sona ermedi. 19 Mart 1934'te **Faşist Kongresi**'nde verdiği nutukta, "**İtalya'nın tarihi emellerinin Asya ve Afrika'da**" olduğunu açıkladı. Dolayısıyla Türkiye'nin rahat olması mümkün değildi. Bütün bu şartların yanında İtalya'nın ideallerini pratiğe dökmeye başlaması Türkiye'yi şiddetle rahatsız etmişti. İtalya bu eylemlerinin sonucu 3 Ekim 1935'te Habeşistan'ı işgal edecekti. Bu durum Türkiye-İtalya ilişkilerinin daha da gerilmesine neden oldu. İtalya'nın Habeşistan'ı işgal etmesi üzerine Milletler Cemiyeti Genel Kurulu İtalya'ya karşı "**iktisadi zorlama**" yaptırımları alınmasına karar verdi. **Türkiye de üyesi olduğu uluslararası teşkilatın kararına uyarak İtalya'ya karşı iktisadi sınırlamalar getirdi.** Bunun üzerine İtalya 11 Kasım 1935'te Türkiye'ye bir protesto notası vererek Oniki Ada'yı silahlandırmayı hızlandırdı. Türkiye bu şartlar altında kendisini korumak için İngiltere, Fransa, Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya ve İspanya arasında yakınlaşma oldu. 18 Ekim 1935'te kurulacak olan *Akdeniz Paktı*'nin zemini hazırlandı. Bu ittifaka göre, İtalya'nın saldırısına karşı birlikte hareket edeceklerdi. Ancak karşılıklı güvenlik anlaşması şartlarını İspanya kabul etmedi. Türkiye, Yugoslavya ve Yunanistan karşılıklı güvenlik antlaşmasını kabul ettiler. Böylece Türkiye İngiltere ile ilişkileri düzelmeye başladı. Hulasa 1930'ların başına kadar hem İtalya hem de İngiltere ile sıkıntı yaşayan Türkiye'nin 1935'lerde İngiltere ile arası düzeltilmiş, İtalya ile hasmana tutumu devam ediyordu.

2. Soru: Türkiye'nin yabancı ülkelerle savaşa girmesi, hükümetin eskiden beri dayanak noktası olan İslam taraftarlığına vesile olabilirdi. Bu durumda İslamiyetin yeniden ihyasına ve bid'aların def'ine neden olabilirdi. Neden savaş yanlısı olmadın?

Bid'a taraftarı h k metin yanında yer aldın? Meselenin asayişle üzülmesini istedin? Bu tavrın dolayısıyla bid'alara taraftarlık değil mi?

Cevap: Biz kurtuluş, rahatlama isteriz. Fakat yabancıların yardımlarıyla değil. Zaten başımızdaki münafıkları onlar başımıza musallat ettiler. Savaş meselesine gelince, savaş bizim Kur'an hizmetimize zarar verir. Risale-i Nur okuyan insanlar ekseriyet itibariyle 45 yaşın altındadır. Savaş olsa bunlar savaşa gidecekler ve Kur'an hizmetini bırakmak zorunda kalacaklardır. Benim param olsaydı. Onların Kur'an hizmetini bırakmamaları için bin lira nakid verirdim. Maddi cihad topuzunu ele almak Kur'an hizmetinin zararınadır.

Hulasa, Bediüzzaman iki hususa dikkat çekiyordu. Bunlardan birisi kafirlerin eliyle gelecek rahatlama gerçek bir rahatlama olmayacaktır. Zaten Türkiye'nin başındaki Batıcı-modernist reformların akıl hocaları onlardı. Bu nedenle onların peşinden gitmemek gerekiyordu. İkincisi ise savaş her durumda zarardır. İman hizmeti yapabilmek için insanların aklına hitap edilebilecek barış zamanları gerekmektedir.